

Wästgöta
Idrottshistoriska Sällskap

HÖSTSKRIFT 1994

På nationaldagen den 6 juni gästade Kungaparet 350-årsjubilerande Vänersborg och passade på tillfället att besöka västgötaidrottens musseér.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Tolv lokala Idrottssällskap i arbete.....	3
Västergötlands Idrottsmuseum.....	4
Carl Martin Biörkkvist - Polis, historiker, museiman.....	5
Elis Furhoff, 81, ett skidfenomen.....	7
En gräsrots idrottsminnen.....	8
83-årige "Tvärred" cyklade 27 säsonger.....	9
Vara Idrottshistoriska Sällskap bildat.....	10
Erik Kvick, Vårgårda, cyklist och brottare.....	11
Acklingasonen som blev världsberömd löpare.....	13
Falbygdens Idrottsallians 60 år.....	16
Unikt skidmöte i Dalsjöfors.....	17
SM i orientering 1944.....	18
Bjärke Idrottshistoriska Sällskap bildat.....	20
Nytt Idrottsmuseum i Borås.....	22

Westgöta Idrottshistoriska Sällskap

STYRELSEN 1994

<i>Ordförande:</i>	Mats Segerblom, Borås
<i>Vice ordförande:</i>	Harald Jakobsson, Älvängen
<i>Sekreterare:</i>	Carl-Erik Johnsson, Borås
<i>Kassör:</i>	Arnold Svensson, Tidaholm
<i>Ledamöter:</i>	Carl-Martin Biörkkvist, Vänersborg Karl-Eric Eckerlid, Ulricehamn Harry Thiel, Floby
<i>SISUs repr:</i>	Sven-Åke Mökander, Alingsås
<i>VIFs repr:</i>	Börje Aspholmer, Borås

Adress: Kungsgatan 19

541 31 SKÖVDE

Tolv lokala Idrottssällskap i arbete!

Westgöta Idrottshistoriska Sällskap har snart avverkat sitt sjätte år och sällskapet blir allt större. Det är mycket trevligt att konstatera, att intresset för vår verksamhet är stort i hela landskapet och att det ständigt bildas nya lokala idrottssällskap.

Idag finns det lokala sällskap i Borås, Mark, Alingsås och Vänersborg i Älvsborgs län. I Skaraborg finns det lokala sällskap i Falbygden, Tidaholm, Tibro, Vadsbo och Lidköping. Dessutom har arbetet kommit långt i Skara, Essunga, Vara och Bjärke. Det innebär att WIS kan ha 13 lokala sällskap i arbete då vi kommer fram till årsmötet i mars 1995.

Det som är speciellt glädjande är att det också arbetas intensivt med den gamla idrotten i de olika sällskapen. Det ordnas utställningar och man bjuder till idrottskaféer, dit tillslutningen i regel är stor.

I sommar har det varit hög frekvens på arbetet i Vänersborg, där staden har jubilerat och det hakade Carl-Martin Biörkkvist och hans medhjälpare på genom att visa museet och samtidigt med cykel-SM ordna en cykelutställning.

Till de båda idrottsmuseerna i Vänersborg kom självaste kungen på nationaldagen tillsammans med sin Silvia. Det besöket innebar självklart att museerna kom i blickfånget. Tillströmningen av publik har också varit god. Om detta berättar Carl-Martin Biörkkvist i en artikel i denna skrift. Carl-Martin och Harald Jakobsson är värda ett speciellt tack för allt det arbete de lägger ner på museerna i Vänersborg.

I Borås jobbas det också intensivt på idrottsmuseet där. Museet är invigt när detta läses, dock inte när det skrives. Jag har dock följt Borås Idrottshistoriska Sällskaps arbete med museet och annat på nära håll och vet att ingenting har lämnats åt slumpen för att få det så bra som möjligt. Olle Franzon, Olof Toftby, Kalle Karlsson och Ulla Stålheim har all heder av det de - förvisso med hjälp av många andra - har åstadkommit.

WIS ordförande Mats Segerblom, Borås.

I början av september ordnade SISU i Västergötland, tillsammans med WIS, en konferens i Falköping om hur de lokala sällskapen skall kunna dra nytta av de möjligheter som ett samarbete med SISU kan ge. Åke Pettersson och Sven-Åke Mökander (SISU:s man i WIS' styrelse) informerade. I konferensen deltog representanter från de flesta lokala sällskapen.

Det finns skäl att tacka SISU för det intresse det visar för Westgöta Idrottshistoriska Sällskap och vårt arbete och för det stöd vi får av SISU på olika sätt.

Ett tack också till de lokala sällskapen, som idogt och intensivt slår vakt om den gamla idrotten och dokumenterar den. Det är inte lite som åstadkommit sedan vi drog igång vår verksamhet i Gräfsnäs i september 1988.

Vi följer våra korta traditioner med att fylla vår höstskrift med en del västgötsk idrottshistoria. Här passerar många gamla kämpar revy.

MATS SEGERBLOM

Västergötlands Idrottsmuseum

Vi har nu verkat i nära fyra år på det idrottsmuseala området inom Westgöta Idrottshistoriska Sällskap (WIS).

När man ser tillbaka på innevarande års verksamhet kan man redan nu konstatera att detta är det hitintills framgångsrikaste året för Västergötlands Idrottsmuseum tillika med "parhästen" Vänersborgs Idrottsmuseum.

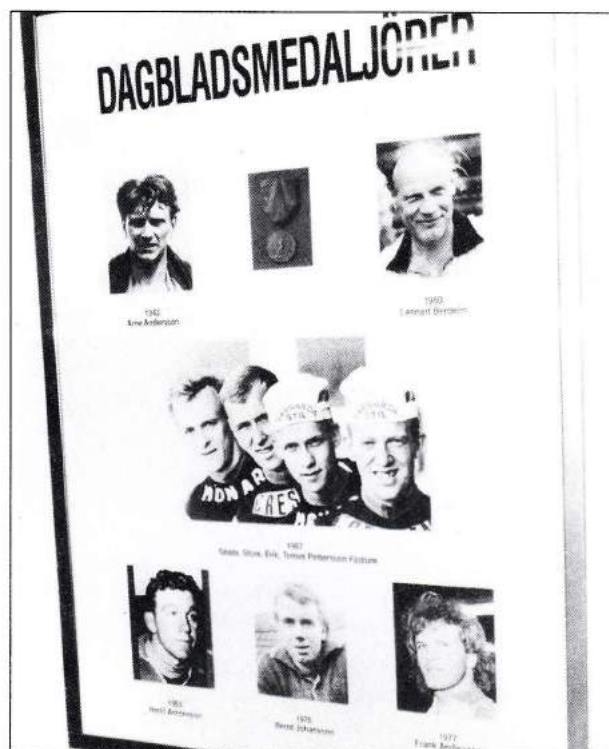
Aktiviteter i idrottsmuseerna har under året i ganska hög grad påverkats av Vänersborgs stads 350-årsjubileum med alla dess jubileumsarrangemang. En stor mängd organisationer har i skiftande sammanhang förlagt årsmöten och andra sammankomster till jubilerande "Lilla Paris" och en hel del av dessa gäster har också besökt idrottsmuseerna.

Den 1 februari hade Vänersborg sitt stora födelskalas med kaffe och tårta för alla gäster! Denna dag kom också att bli årets bästa besöksdag för idrottsmuseerna med cirka 300 gäster. Den 25 mars hade Västergötlands Idrottsförbund sitt årsmöte i staden och cirka 150 av deltagarna i mötet, med RF-ordförande Arne Ljungqvist i spetsen, besökte idrottsmuseerna. Vid detta tillfälle avtäckte förbundsordföranden Solveig Sundequist en tavla i museet över de västgötar som erhållit Svenska Dagbladets bragdmedalj i guld.

Kungaparet på besök

Under nationaldagen den 6 juni gästade konung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia jubileumsstaden Vänersborg och besökte därvid också våra idrottsmuseer. Vårt kungapar har ju ett genuint idrottsintresse vilket också kunde konstateras vid deras besök hos oss. Kungen fick vid besöket emottaga ett exemplar av Harald Jakobssons uppmärksammade bok "Westgöten i OS". Under sommaren hade Vänersborg också besök från stadens vänorter i hela Norden och även dessa gjorde idrottsmuseerna den äran med ett besök.

Cykel-SM avverkades i Vänersborg under sista veckan i juli. Det var festliga dagar i vackert väder och med en stor publik under alla dagarna. I samband med SM-tävlingarna hade WIS i samarbete med Vänersborgs Idrottshistoriska Förening arrangerat en cykelhistorisk utställning "Cykeln genom tiderna" i Huvudnässkolans långa korridor och nära granne med idrottsmuseerna. Utställningen var förhållandevis innehållsrik med unika cyklar från 1800-talets mitt och fram till Bernt Johanssons vinnarcykel vid OS 1976. En del intressanta cykelutensilier och en fin samling äldre cykellitteratur från Idrottsantikvariet i Stockholm kunde också beskådas. Den rådande, nästan

Ett av årets tillskott på Idrottsmuseet är denna tavla föreställande samliga västgötar som hittills erhållit Svenska Dagbladets bragdmedalj.

onaturliga, sommarhettan dämpade sannolikt besöksintresset en del, men omkring 300 personer kom och berikade sig med cykelhistoria.

2 000 besökare

Idrottsmuseerna hade också en god besöksfrekvens under utställningsdagarna. Både utställningen och museerna var öppna för allmänheten 4 timmar per dag. Hittills under året har museerna haft besök av 32 olika grupper och det totala antalet besökare t o m oktober månad uppgår till närmare 2 000 personer.

Föremålsbeståndet i Västergötlands Idrottsmuseum har under året fått en del tillskott, bl a Bernt Johanssons och Sture Fåglums tävlingscyklar samt Erik Fåglums OS-dräkt från Tokyo 1964. Västergötlands Friidrottsförbund har överlämnat en intressant lektionsidrottsplats och en del dräkter. Idrottsklubbarna i Bjärke har skänkt en monter till museet och denna skall fyllas med föremål från dessa klubbarnas verksamhet.

Ett ganska arbetsamt men inspirerande och intressant år går nu mot sitt slut och Harald Jakobsson och undertecknad kan bara hoppas att det kommande året blir lika fint och stimulerande för idrottsmuseerna som 1994.

CARL-MARTIN BIÖRKKVIST

Polis, Historiker, Museiman

Hos lantbrukaren Gustav Biörkkvist och hans hustru Emma i den lilla byn Långared vid sjön Antens östra kant bildades det med åren en stor familj, med inte mindre än sju välväxta pojkar.

Nummer sex i raden var Carl Martin, som redan i unga år kom att intressera sig för historia.

Den sexåriga folkskolan klarades av hemma i byn varefter det blev att hjälpa till hemma på gården innan det blev dags för folkhögskolan på Fristad och en del kurser per korrespondens och tanken var att det skulle bli en lärare av grabben. Något som han dock avråddes från på grund av att det var svårt med jobb på det området.

Det blev i stället en extra tjänst som polis i Alingsås där han även hade brodern Erik på plats.

En extratjänst som tydligen gav mersmak vilket medförde en ansökan om inträde på polisskolan i Stockholm.

Efter väl genomförd polisskola inleddes poliskarriären med en extratjänst i Trollhättan vilken sedan följdes av ordinarie tjänster i Kinna, Vargön och Vänersborg innan den avslutades som kriminalkommisarie i Vänersborg efter 43 års tjänst.

Idrottsentusiast

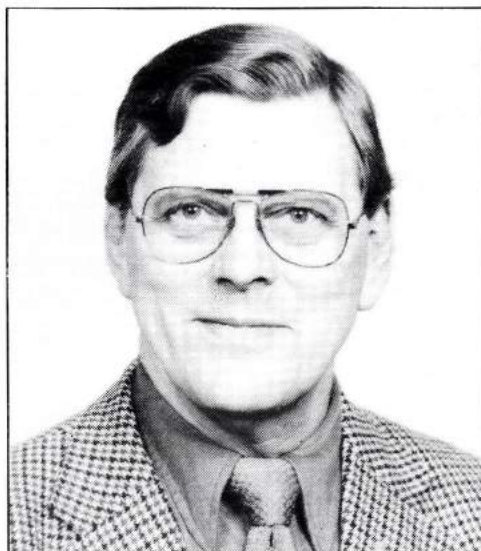
Idrottsintresset bland ungdomen i Långared har alltid varit stort och med en viss förkärlek för bandy och fotboll samt lite friidrott under provisoriska former.

Innan det blev någon idrottsklubb i Långared fanns det något av en pojkkubb, utan namn, där Carl Martin fick sitt första uppdrag som då han blott 15 år utsågs till kassör.

Aktivt handlade det om fotboll och fri idrott i form av kula och diskus. Fotboll spelade man vid skolan runt den stora eken som många gånger verkade som en stabil försvarspelare medan man höll till med kastgrenarna i någon gårdessmyg.

Samlingsplatsen för ungdomarna i byn var ett litet kafé där man en januarikväll 1936 var redo att bilda en idrottsförening som fick namnet Långareds Boll & Idrottssällskap och då var Carl Martin självskrivnen i föreningens första styrelse.

Men för att kunna få utöva någon idrott sökte sig långaredspojkar till Magra eftersom man inte hade någon egen anläggning och för Carl Martins del med-

Carl-Martin Biörkkvist, Vänersborg, började sin idrottsledarbana i Långareds Boll & Idrottssällskap 1936.

förde detta fotboll i Magra IS, där det blev serieseger i Kullings-Bjärkeserien 1936, i fri idrott handlade det om deltagande i Bjärkemästerskapen.

Täta klubbyten

Efter polisutbildningen i Stockholm blev det täta klubbyten vilka inleddes i Alingsås där det blev fotboll för Alingsås Idrottsförening och fri idrott i KFUM. Något år senare kom det att handla om Kinna IF, där det blev fri idrott kombinerat med styrelsearbete på bred front.

När det sedan blev förflyttning till Vargön i början på 50-talet blev det Vargöns Sportklubb som fick ta del av Carl Martins idrottsledarkunskaper bl a som ordförande i sju år och även som ordförande i Idrottsplatskommittén, när idrottsplatsen Hallevi byggdes.

Idrottsledargärningen kom sedan att avslutas med några år i styrelsen för Vänersborgs Idrottsförening när han så att säga flyttade in till stan.

Pistolskytte var något som hängde ihop med polistjänsten, vilket innebar att han var en flitig deltagare både i stora SM som de svenska polismästerskapen.

Han var också en av initiativtagarna till bildandet av pistolskytteklubbarna i såväl Kinna som Vargön.

Historiker och samlare

Historia har Carl Martin varit intresserad av sedan tidig barndom, vilket medfört grundliga studier av kanske framför allt äldre idrottshistoria men även andra historieämnena.

fortsätter nästa sida...

Detta med historieintresset medför lätt en koppling till att samla olika ting såsom mynt och allmogeartiklar, samlingar som dock har avyttrats. Polisemblem och föremål som blev grunden för ett polismuseum i läns museet i Vänersborg.

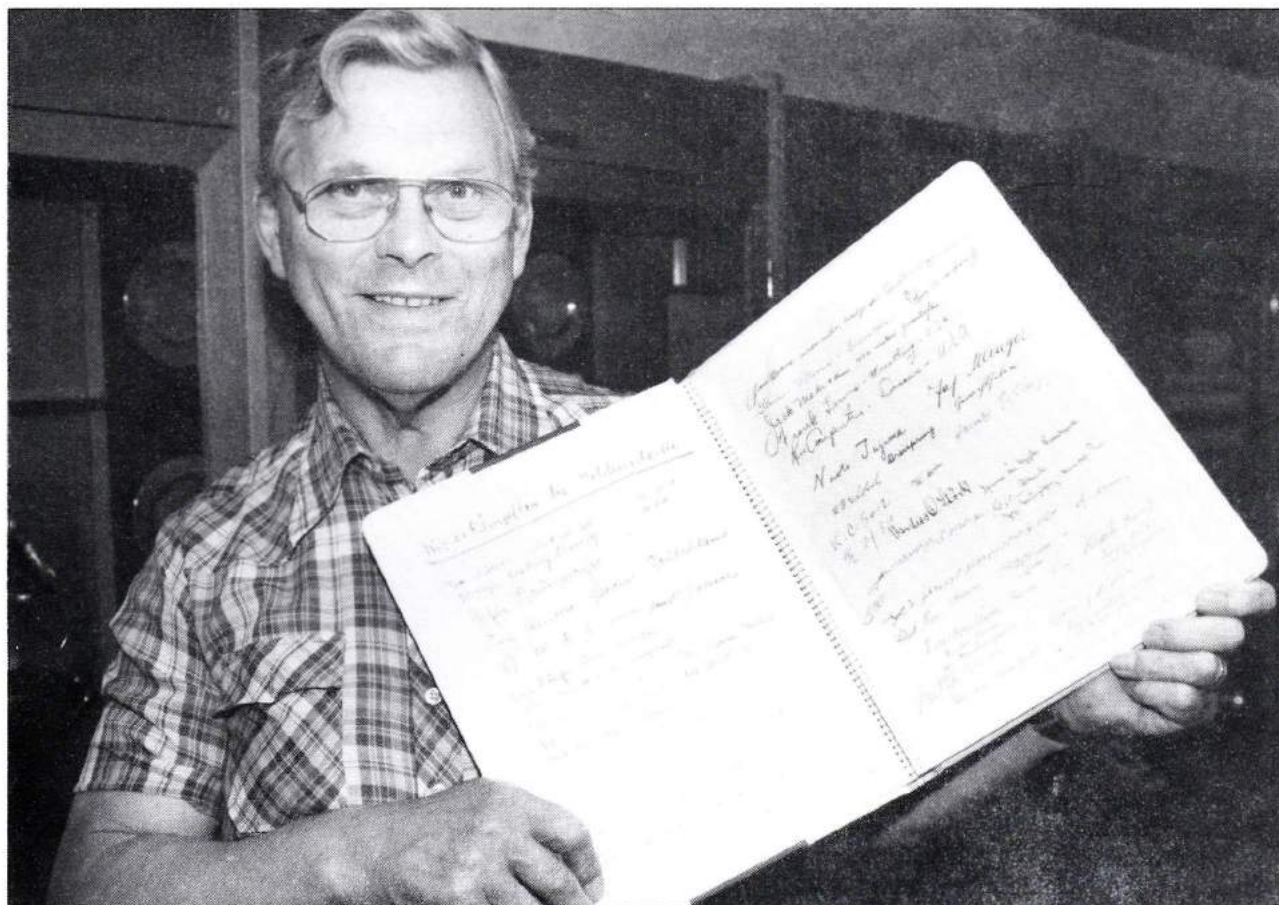
I dag handlar det främst om EXLIBRIS från berömda personer. Samlingen innehåller bl a ett exemplar av Oscar II:s bokmärke.

Historie- och samlarintresset smälter ju väldigt väl samman med museum och utställningar av olika slag och Carl Martin Biöckqvist har varit ett starkt bärande namn vid skapandet av Polismuseet samt Vänersborgs Idrottsmuseum och Västergötlands Idrottsmuseum, samtliga belägna i Vänersborg. Speciellt idrottsmuseerna har haft en god publiktillströmning under 1994.

Specialutställningar av olika slag (10 st) har Carl Martin byggt upp varav den sista i raden var "Cykeln genom tiderna", som arrangerades i samband med svenska mästerskapen på cykel i Vänersborg i sommar.

Som synes en idealist som hunnit med både det ena och det andra på kultur- och historiefrenten men säkerligen har han en hel del gjort ännu så det är bara att hoppas att hälsan skall bestå och att man skall få nöjet att samarbeta ännu i många år.

HARALD JAKOBSSON

Carl-Martin Biöckqvists historiska intresse och kunskaper kom väl tillpass vid uppbyggandet av Idrottsmuseerna i Vänersborg där han varit en av de drivande krafterna. På bilden med en av museets dyrgriper - autografer av samtliga guldmedaljörer vid OS i Berlin 1936 - med bland andra amerikanen Jesse Owens autograf.

Foto: BERNE STRÖMBERG

"Jag har aldrig haft så roligt som nu"

Vid 69 år debuterade han i VM på skidor.

Nu har han samlat ihop tio individuella VM-guld och har en hel kartong med internationella medaljer hemma i bostaden.

Elis Furhoff, 81, lever verkligen upp på gamla dagar.

- Jag har aldrig haft så trevligt under min idrottskarriär som i umgänget med det svenska veterangänget, påstår Elis.

Han har nyss varit ute och åkt rullskidor. Det gör han varje dag.

- Det är en nödvändighet om man skall hänga med, menar Elis. Jag avstår bara om det regnar så konditionen är det inget fel på.

Nyligen var IFK-veteranen med och sprang Hagenloppet. Han avverkade fem kilometer på 48 minuter. Imponerande!

Den här säsongen är siktet inställt på VM i Calgary i Kanada 24 februari - 3 mars. Ett 40-tal svenska skidåkare kommer att vara med.

- Jag ser redan fram emot det äventyret, fortsätter Elis. Sist jag var i Kanada (Quebec) träffade jag många trevliga människor, svensk-amerikaner. Överhuvudtaget har jag fått kontakt med många fantastiska människor genom VM-tävlingarna.

Han har tävlat i Norge, Finland, Tyskland, Österrike, Italien, Kanada, USA och blivit mycket berest sedan första VM-starten 1982 (Sollentuna).

Japan...

Saknar Du något land?

- Jag skulle vilja åka till Japan.

I fjol vann han 10 km och 20 km vid VM i Tyskland, men han fick avstå 30 km på grund av en sträckning.

Tre gånger har han vunnit samtliga tre individuella distanser.

Elis är dock inte äldste skidåkaren i veteran-VM. Han heter Friedrich Mantohoy och är 85 år.

Hur länge kommer du att hålla på, Elis?

- Får jag bara vara frisk så kommer jag fortsätta så länge det går.

Elis får betala allt själv under VM-tävlingarna.

- Det gör jag så gärna för att komma ut och uppleva allt det jag gjort. Synd bara att ett så pass starkt distrikt som Västergötland har så få deltagare med.

- I fjol var visserligen Erik Lundin och Sven Andersson också med, men det torde finnas fler deltagare. Tranemo och Borås har duktiga skidåkare.

Friidrott

Skidåknigen var annars till en början en bisyssla i Elis idrottskarriär. Friidrotten var sporten nummer ett.

- Jag sprang 400 meter och 1 500 meter var sträckorna, berättar Elis.

Han tvingades ge upp löparkarriären på grund av hälsenskador. Då blev det satsning på skidor. 1950 var det bästa året. Då kom Elis på 134:e plats i Vasaloppet och var fyra i Götalandsmästerskapet.

- Men Vasaloppet har jag bara åkt en gång, det passade inte mig riktigt.

Han simmade också, var med om att bilda Skövde SS - och så handboll förstås.

Handbollsstarten skedde i Skövde Gymnastikförening, men sedan blev han centerhalv i IFK Skövde.

- Handbollen ligger mig varmt om hjärtat. Jag följer IFK i elitserien. Vilka grabbar det finns i klubben.

Ja, Elis har sannerligen inga problem att få tiden att gå.

- Nej, jag har ju sommarstugan i Skultorp också där jag odlar lite grönsaker och så sitter jag med i styrelsen för Furhoffs Rostfria Plåt.

Elis råd

Vad vill du ge för råd till andra pensionärer?

- Håll på och motionera, ut och träffa folk. Det gör att man mår bra. Blir man sittande i gungstolen blir man inte gammal.

Skidåknigen i dag jämfört med när du var ung?

- Det går inte att jämföra. Det är som natt och dag. Tänk om jag hade tränat som de bästa gör i dag (två gånger om dagen). Då var det två gånger i veckan som gällde. Jag åker fortare nu än när jag var ung, 45 minuter på milen är visst världsrekord på milen enligt speakern på förra VM.

fortsättning nästa sida...

Pengar i idrotten?

- Ja, varför ska inte en människa som har anlag för en viss sak få tjäna pengar på det, fast i bland går det till överdrift.

Ska vi ha OS i Sverige?

- Ja, vi är definitivt värda vinter-OS, en så stor vintersportnation som Sverige. Norge har ju haft vinter-OS två gånger. Vi har bättre förutsättningar än många andra länder.

Visst har han mycket att berätta om och visst har han åsikter om det mesta i dagens idrott.

Elis Furhoff har också tävlingsinstinkten kvar ännu. Och han trivs med livet.

Det låter väl fantastiskt, eller hur?

KJELL E LARSSON

Harald Jakobsson har gett ut en ny bok:

En gräsrots idrottsminnen

"Kanske är det första gången en vanlig svensk idrottsledare på just gräsrotsnivå skriver ner sina minnen.

De sträcker sig över hela den moderna svenska idrottens utveckling från sent 20-tal fram till idag.

Så länge har vice ordföranden i Westgöta Idrottshistoriska Sällskap, Harald Jakobsson i Älvängen, slitit med idrott på gräsrotsnivå."

Ovan citerade rader skriver Mats Segerblom, Borås, och hyllar författaren, Harald Jakobsson, i sitt förord till boken.

Boken "En gräsrots idrottsminnen" kan läsas med stort nöje och den bjuder på många pärlor ur Harald Jakobssons digra minnesbibliotek.

Boken kostar 100 kronor och kan beställas hos författaren; Harald Jakobsson, Göteborgsvägen 47 A, 446 35 ÄLVÄNGEN. Tel: 0303 - 469 79.

83-åriga "Tvärred" cyklade 27 säsonger.

Valdemar Johansson är född på självaste julafton 1911. Snart 83 år alltså, vilket man inte kan tro.

Ja, nu säger naturligtvis inte Valdemar Johansson så mycket, men lägger man till "Tvärred" så vet i alla fall hela cykel-Sverige vem det handlar om.

"Tvärred" var under slutet av 1930-talet och praktiskt taget hela 1940-talet en av landets bästa cyklister. Visserligen ingen riktig fullträff, som SM-tecken, men en rad förnäma placeringar och en åkare som gärna satte färg på loppen, dragvillig och pigg på utbrytningar som han var.

Jag har hälsat på Valdemar hemma i Tvärred, där han sina 83 år till trots jobbar i sin cykelverkstad mest varje dag. Det är åtskilliga cyklister som får sina hojar servade här varje sommar. Fyller inte cyklarna upp tiden så blir det gräsklippare och motorsågar.

Utan växel

Det var 1931 som "Tvärred" debuterade som drygt 19-åring. Han tävlade då för Tvärreds IF och åkte på en Monark utan växlar. Första året deltog han i fem tävlingar och han vann alla. 1932 handlade det om sammanlagt sju tävlingar och även det året var "Tvärred" obesegrad.

Det gick raskt för den unge grabben, som redan 1935 var A-klassare och då även värvad till Borås Cykelamatörer, där han skulle stanna under hela sin karriär. Det var för övrigt den legendariske cykelledaren i BCA, Alf Bogsjö, som hämtade "Tvärred" till Borås. En mycket lyckad värvning.

"Tvärreds" första cykel var en Monark, som kostade 75-80 kronor. Han körde sedan på "En Kungs", köpt av Arne Rydén i Göteborg. Rydén som senare startade "Kungs", en cykel och sportaffär på Allégatan i Borås. När "Tvärred" blev A-klassare 1935 gick han över till Crecent, som han sedan körde på i alla år.

Valdemar Johansson har många minnen från 1930-talet som var en idyll jämfört med dagens hårda verklighet. Som till exempel då "Tvärred" kom till Göteborg för att köra Götaloppet, som gick utefter Göta älv fem mil norrut där man vände och åkte tillbaka till målet i Göteborg.

Slog hela bunten

"Tvärred" bodde på ett litet hotell på Postgatan för 2 kr 75 öre - fick ingen frukost. Åt i stället de smörgåsar hans mor skickat med. Tävlingen blev något av ett

genombrott för "Tvärred" som körde i B-klassen, men vann tävlingen totalt. Året var 1934.

Priset på cyklar kan vara av intresse. "Tvärreds" första hoj kostade 75 kronor medan dagens maskiner, om man skall ha de allra bästa, handlar om 19 000 kronor...

En tävling som mer än alla andra förknippas med "Tvärred" är Cykelpropagandan, som kördes i Borås i maj månad varje år. "Tvärred" vann den tävlingen sju gånger och tog hem tre vandringspris.

"Tvärred" var under sina aktiva år också en mycket bra skidåkare med västgötska mått mätt. Han åkte Västgötaloppet många gånger där han har en fjärdep-lats som bäst. Men skidåkan det var i första hand träning inför cykelsäsongen.

Många toppcyklister

Valdemar Johanssons karriär sammanfaller med en mycket lyckosam epok för cykelsporten i Borås. Samtida var nämligen Harry Snell och Nisse "Bagarn" Johansson. Duellerna dem emellan var många under åren. Även om Snell var den bäste så blev han ändå snuvad av både "Tvärred" och "Bagarn" många gånger.

Vid Mälarn Runt 1943 var det en hård duell mellan Snell och "Tvärred". Tävlingen gick över 30 mil och gällde SM på den tiden. "Tvärred", Snell och Erik Törnblom, Västerås, gick loss i ett tidigt skede och eftersom alla körde på Crecent höll de övriga gula åkarna den stora klungan i ett stadigt grepp och utbrytarna kunde ohotade åka i mål med Snell som segrare före Törnblom och "Tvärred", som alltså fick en bronsmedalj på SM. Samma placering hade han på SM 15 mil i Uddevalla 1945.

Ett dystert minne för "Tvärred" är hans enda start i Sexdagars, där han tillsammans med 12 man bröt redan på första etappen sedan de blivit matförgiftade på det hotell där de bodde i Stockholm, där starten gick. Av de 26 som startade orkade bara hälften till etappmålet i Falun.

18 man till lasarettet

Vi SM på 25 mil i Norrköping hamnade "Tvärred" och ett stort antal åkare mitt i en koskock. 16 man kom förbi, alla andra körde rakt in i de djur som skulle ledas över vägen. 18 man fick föras till lasarettet i Norrköping och resten, ett 50-tal, åkte tillbaka till start- och målplatsen utan att kunna fullfölja tävlingen.

Ja, "Tvärred" har många minnen från sina 27 säsonger som cyklist, varav många i den yppersta svenska eliten. Sista säsongen gjorde han 1958 då han satte punkt för sitt tävlande. Det hade då blivit många täv-

fortsätter nästa sida...

lingar under åren. När det var som mest körde han 25-30 tävlingar varje säsong.

Sina 83 år till trots tar "Tvärred" ibland sin båge och tar en tur runt sjön Tolken, som han bor intill. Det blir också några rejäla skogspromenader ibland. Det handlar nämligen om en mycket spänstig "gubbe", som fortfarande har ett gott minne och gärna berättar om sin tid som cyklist. Sannolikt en lycklig tid i livet.

MATS SEGERBLOM

Vara Idrottshistoriska Sällskap bildat!

Bildandet av lokalhistoriska sällskap i Västergötland sker i snabb takt. Nu är det Vara som bestämt sig för att bilda Vara Idrottshistoriska Sällskap. En interimstyrelse har valts vid en sammankomst i oktober.

Vid träffen deltog ett 25-tal ärrade veteraner från olika föreningar. Gamle mästärloparen Arne Andersson medverkade med kåseri om sina många duster med bl a Gunder Hägg. Arne visade också bilder från sin framgångsrika karriär.

Ordföranden i Westgöta Idrottshistoriska Sällskap, Mats Segerblom, berättade om deras verksamhet och informerade lite om vad de lokala sällskapen kan syssla med.

Initiativtagare till det lokala sällskapet i Vara är Bror Jonsson, som också blev sammankallande i den interimstyrelse som valdes. Övriga ledamöter i den blev: Anna-Lisa Karlsson, Vara; Klas Karlsson, Vara; Arne Karlsson, Tråvad och Kjell Allansson, Kvänum.

Sedan Bjärke nu också bildat sällskap är det sammanlagt 13 lokala sällskap i Västergötland med närmare 1.000 medlemmar.

Erik Kvick, Vårgårda

Erik Kvick är en pigg 80-åring som verkligen har sitt idrottsintresse i behåll. Sitt aktiva idrottsutövande startade han som 16-åring 1930 som målvakt i Vårgårda Idrottsförening.

Men fotbollen blev det ej så mycket bevänt med utan det skulle vara något individuellt som man själv kunde träna sig till framgång och då fick det bli cykel.

Någon cykelklubb fanns det ju inte hemma i Vårgårda utan det var liksom naturligt att söka sig till Alingsås. Åtskilliga är de gånger som Erik trampat Vårgårda - Alingsås tur och retur, det var ju inte mycket annat transportmedel att ta till än cykel. Till allt vad tävlingar hette inom en radie av 10 mil så var cykel transportmedlet.

Tävlandet inleddes på klubbnivå med poängtävlingar innan det så att säga var dags för den verkliga debuten vilket skedde i Varvloppet i Borås. Detta var tydligen något som gav mersmak för nu blev det full fart på tävlandet. Erik körde som junior Lilla Västgötaloppet som avverkades på sträckan Göteborg - Alingsås - Göteborg.

När det sedan var slut på juniortävlandet gällde det att ta sig an dom "stora pojkar". Då blev det frågan om både längre och hårdare banor. Ett av de mera klassiska loppen i Sverige på den tiden var Västgötaloppet som hade start i Göteborg och gick upp genom Götaälvdalen genom Risveden och upp till Nossebro. Där var det matkontroll och sedan vidare över Vårgårda och Alingsås ner till Göteborg igen.

Västgötaloppet ett hårt lopp

Det var ett hårt lopp som i regel samlade hela eliten av nordens elitcyklister på startlinjen. Västgötaloppet var en tävling som Erik har många minnen från. Med fasa minns han speciellt sträckan från Skepplanda över Risveden ner till Gräfsnäs. Det är ju en vägsträcka som inte är speciellt bra i dag heller och hur skulle den då varit på 1930-talet?

- Svår, säger Erik. Smal, kurvig, backig och även kunde det vara nygrusat vilket medförde en och annan punktering.

Västgötaloppet var också något av en mardröm för dom som körde sönder vilket naturligtvis lätt kunde hända i Risveden. Dom fick vänta till foljebilen kom. Det var en lastbil som kom efter siste tävlande och det kunde ta lång tid och där fick sedan dom drabbade

cyklisterna stå på flaket ner till Göteborg vilket kunde bli liksom några mil.

Erik avverkade fyra Västgötalopp och bäst gick det 1937 då han tävlade för Borås Cykelamatörer som då vann lagsegern.

Dom riktigt stora äventyren var väl annars när det blev start i Svenska Mästerskapet vilket skedde första gången 1935. Mästerskapet 1936 kan man säga blev något av ett kraftprov. Mästerskapet gick av stapeln i Ystad och var även uttagningar till Olympiska spelen i Berlin. För Eriks del inleddes det med en tågresä på 12 timmar ner till Skåneland. Inkvartering i en gymnastiksal. Hård tävling på söndag där Erik faktiskt bar sig från en plats i olympialaget. Efter det var det att embarkera tåget igen för hemtransport för att vara på jobbet på Armaturfabriken i Vårgårda igen kl 06.30 på måndagmorgonen, hårda pix vågar man påstå.

Klubbyte blev det ju som sagt 1937 men innan dess hade Erik hunnit med att bli Västgötamästare 1935 och 1937 blev han sedan Boråsmästare. Ett mästerskap som inte var det lättaste att vinna om man betänker att det fanns sådana storheter som Valdemar "Tvärred" Johansson och Harry Snell på startlinjen. Det blev 12 aktiva år på cykelsadeln för Erik innan han ställde in tävlingscykeln.

Brottades tio år i tungvikt

Det kan tyckas vara lite egendomlig kombination, brottning och cykel, men inte för Erik Kvick. Men något egendomligare kanske det var att han nästan alltid tävlade i tungvikt trots att han aldrig vägde mer än mellanvikt.

Det hela inleddes 1932 när Vårgårda Brottarklubb nummer två bildades. Inledningsvis blev verksamheten god även om det var lite svårt att få ihop fulla klubbtag. Erik funderade över varför han blev tungviktare men kom till slutsatsen att det kanske var för att det inte var någon av dom andra pojkar som ville gå i tungvikt så därför inledde hand där och sedan fick det bli så.

I Vårgårda var det som sagt mest klubbmatcher men det fanns också en triangelmatch mellan Nääs - Sollebrunn - Vårgårda samt ett kretsmästerskap där Erik även blev kretsmästare. När sedan Vårgårdaklubben lade ner verksamheten trädde han in som ankare i Herrljungaklubben där han avslutade karriären 1942. Men än idag har Erik kvar minnen från brottningen.

Det var 1935 som Lasse Larsson från Sollebrunn var i Vårgårda och tränade Erik. Lasse kopplade en lindena och slog varvid Erik råkade slå i en tand. Något som man inte tänkte så mycket på, men nu 60 år

senare har det givit sig till känna med "var" vilket innebär att Erik nu får kosta på 10 000 kronor för ett helt nytt garnityr.

- Men det är ju historia, ler Erik glatt.

Men Erik Kwick har tydligen varit en herre som aldrig kunnat hålla sig i stillhet. För har det inte varit cykel eller brottning så har det handlat om skidor på vintern och fri idrott på sommaren. Dess emellan en hel del gymnastik och att han varit i farten det syns på de långa raderna av pokaler runt väggarna i hallen i hemmet. På undertecknads fråga om det inte är mycket att putsa svarar den glada frugan, att det är inte så farligt. Det är ju tenn men det är klart att man får ju damma dom ibland. Det är ju klart att har man ett sådant stöd så är ju allt väl.

Följer idrotten via parabol...

Erik Kwick har sitt idrottsintresse helt i behåll och minnet är det då inget fel på. I dag kan han genom sin parabol följa allt vad idrott heter runt om i världen men det är detta till trots inte så roligt som det var förr tycker han.

- Det var annat förr, menar han, då man kunde åka till Oslo och Holmenkollenrennet för 18 kronor eller till Stockholm och se AIK och GAIS för 10 kronor, även om pengarna var mera svårångade på den tiden, eller när man tog sig ner till Slottskogsvallen och såg Gunder Hägg och Arne Andersson.

- Tänk vilka gemytliga idrottsarenor, vilken stämning och vilken kontakt man fick med folk. Det var gemyt och kamratanda i idrotten, så avslutade Erik Kwick vårt samtal. Vi hade mycket att prata om kan man väl tänka sig när det var runt 50 år sedan vi träffades senast.

HARALD JAKOBSSON

Acklingasonen som blev världsberömd löpare

Ärade läsare!

Om Du som är främling och är idrottsintresserad någon gång tar vägen över Ekedalen till Tidaholm, se Dej då om åt höger, när Du passerat den vackra acklingaslätten. Du bör stanna upp ett tag invid skogsbrynet. Där låg tidigare en enkel liten torparstuga om 1 rum och kök. I den föddes storlöparen Erik Backman.

Som så ofta under denna tid var barnkullarna stora. Så även hos torparen Backman. När Erik föddes var han den 4:de i barnskaran, där Johan, äldst, var sju och ett halvt år. Fattigdom och prövningar följs gärna åt. När Erik var ett och ett halvt år dog modern. Det blev torparen Backmans svåra uppgift att klara hemmet och därtill sköta sitt övriga arbete. Fadern kom hem till frukost, med sedan fick barnen klara sig själva, ändra tills arbetstiden var slut på kvällen. Eric Backman säger härom:

- Jag kan inte i mitt liv begripa att far klarade allt. Men det fanns en seg tåga i både fadern och barnen. Åtminstingen Erik var från födelsen svag. Han skulle bli hela 4 år innan de små benen bar honom.

Då Erik var 6 år flyttade fadern med sin barnaskara till Strängahemmet, några kilometer från Tidaholm. Så blev det dags för Erik att börja skolan. Han säger själv därom:

- Jag var då så ynkligt liten och klen. Det var att knalla av klockan 7 på morronen med en brödbit i fickan och sedan komma tillbaka klockan 4 på eftermiddagen. Mörkt var det oftast då vi gick och mörkt då vi kom hem. Varjedagsläsning var det för oss i de lägsta klasserna.

Idrottsintresset väcktes...

När Erik Backman var 12 år väcktes idrottsintresset. Tidaholmskamraternas gamla idrottsplats låg vid Hägne gård och dit var det endast 2 km. Det var fotbollen som först fångade intresset. Erik Backman tror fullt och visst att idrotten gav honom hans goda fysik. Den gängliga och veka pojken började med en gång att skjuta i höjden. Hågen för löpning föddes 1912. Tidaholmskamraterna hade en god löpare vid namn Ernst Andrén. Det skulle bli laglöpning 8.000 meter terräng i Skara och IFK hade endast 3 man att ställa upp. Brodern Johan sade då till Erik:

- Gå med du Erik, jag vet att du kan springa. Erik blev med på uttagningstävlingen och följde hela loppet Ernst Andrén i hälarerna. Andrén var begestrad över Erics goda prestation och bestämde på på stående fot att Eric skulle med som 4:e man. Söndagen efter denna uttagning tränade laget 8.000 meter på landsväg. På tisdagen efter kunde den otränade Erik knappast gå. Vid torsdagens träning var han åter 2:a man efter Andrén.

Laglöpingen i Skara hade samlat hela västgötaeliten, 60 löpare. Det blev en klang- och jubeldag för gossarna från Tidaholm. Ernst Andrén vann individuellt och Erik Backman gick in som 2:e man i sin första riktiga tävling med lagkamraterna på 5:e och 15:e platserna. Därmed hade man bärgat ett lagpris. Disponentsonen Erik Wiktorsson, sedemera IFK-bas, och hans syster låg vid denna tid i Skara och studerade. De var glada över Erik Backmans prestation och bjöd honom ensam med till sin studentlya och undfägnade Erik med plättar och sylt. Hemfärden från Stenstorp, 2,5 mil, företogs i åkare Albins hästdroska.

Erik Backmans första stortävling gick året därpå i Motala, där han vann såväl 1.500 som 10.000 meter. Efteråt var det stor bankett med prisutdelning på Stadshotellet.

Flyttade till Göteborg...

Den bedrift som på fullt allvar skulle väcka svenska idrottspressen timade i Borås den 18 maj 1914 på Backmans 18-årsdag, då han slog den samlade eliten i terräng. Samma år tog han också sitt första DM i terräng i Skövde. För att bättre kunna sköta sin träning, samt komma under vana instruktörers ledning, flyttade Backman 1914 till Göteborg, där han representerade Göteborgskamraterna åren 1914 till 1919. Vintern 1917-18 låg Backman på beredskap i Norrland. Det var en lyckosam tid. Hemma var det brist på allt, men Backman och de 8 pojkar, som han förde befälet över, hade en idealisk förläggning och kunde skaffa sig allt, som de var i behov av. Backman ökade 10 kg i vikt trots 1,5-2 mils skidåkning varje dag. Det blev god kondition till kommande duster på kolstyben det året.

Så var det då dags för de första svenska rekordputsningarna. 10.000-metersrekordet, som löd på 31.30 sänktes först vid tävlingar på Gamla Valhalla (Örgrytes idrottsplats, där Svenska Mässan nu ligger) till 31.23. Och åtta dagar senare på SM till 31.13. Samma år slog han även svenska rekordet på 5 engelska miles 2 gånger, den senare noteringen 24.44,4. År 1919 slog Backman rekordet på 5.000 meter, vilket

fortsättning nästa sida...

skedde i triangelmatchen Sverige-Norge-Danmark. Tiden var 14.51. Det var för övrigt första gången i världen som 3 löpare i samma lopp gick under 15 minuter. Som synes var detta då en lika stor sensation som om tre löpare nu går under 14 minuter. År 1921 förbättrade Backman rekordet på 10.000 meter till 31.02,2 i ett minnesrikt lopp, där Pavo Nurmi satte världsrekord med tiden 30.42.

Entimmeslöping

Backman kom också att löpa timman, vilket hade sin speciella orsak. Det var tävlingar i Köpenhamn och vid efterföljande bankett var timlöpningen på tal och då yttrade Kriegsman:

- Ingen i Europa slår Jensen på distanser över 10.000 meter.

- Tänk om jag ställer upp, svarade Backman, var-till Kriegsman genmälde:

- Du duger inte till att springa över 10.000 meter. Tävligen gick i Stockholm och Backman ville ställa upp. Det fick han. Backman vann och löpte 18.256 meter, 20 meter från Svanbergs svenska rekord. Att han varit så nära rekordet gav Backman blodad tand och han bad omgående arrangörerna att ge honom 14 dagars tid att förbereda sig på så skulle han komma tillbaka och slå rekordet. Det blev ny tävling och nytt rekord med 18.518,5 meter. Det rekordet stod sig i 21 år.

OS i Antwerpen 1920...

Men tillbaka till olympiaåret 1920. Backman var det årets största svenska trumfess i fri idrott med möjligheter till "guldkänning" i såväl terräng, laglöpning 3.000 m samt 5.000 och 10.000 meter. Det blev silvermedalj i terräng och brons i lag. Han var tvåa i laglöpning 3.000 meter, där laget fick bronsmedalj, samt trea på 5.000 m individuellt. Han gick ur på 10.000 meter.

I terrängloppet hade Backman sin stora chans, då han strax innan stadions portar ledde med 30 meter före Nurmi. På andra sidan den breda stensatta gatan var det kolstybb. Backman stack över dit men sjönk ned över skorna i den lösa stybben. Då han åter var tillbaka igen hade han förlorat hela sitt stora försprång till Nurmi, som bara hade att haka på direkt. I spurten inne på stadion var sedan Nurmi den starkaste.

- Där rök min livs största chans, för Nurmi var då inte oslagbar, säger Backman.

Om idrottsförberedelserna till Antwerpenolympiaden berättar Backman, att högsta idrottsledningen förbjöd de uttagna allt tävlande de sista veckorna. 14 dagar före de Olympiska Spelen var det tävlingar i Köpenhamn, där Backman hade vandringspris att försvara. Backman fick startförbud, men då han hotade med att icke starta i Olympiska Spelen gav förbundet efter. En vecka senare var det tävlingar i Stockholm. Backman ville löpa och Kriegsman lovade under förbehåll att han endast sprang för halv maskin. Backman startade och körde för fullt till Kriegsman oer-

hörda ilska. Backman säger nu om detta att han hade icke stoppat för påfrestningarna under Olympiska Spelen utan dessa hårda körare. Övriga svenska löpare kände sig redan efter de olympiska försökstävlingarna som om de haft gelé i kroppen.

Många utlandsresor...

Backman var den första svenska löpare, som använde varvschema vid sina rekordlöpningar, en sak, som livligt uppskattades av publiken, vilket därigenom gavs tillfälle att följa löparens kamp mot rekordet. Som exempel nämner Backman att då han slog rekordet på 10.000 meter var det uträknat till 31.25, det blev 31.23.

När Backman nått svenska löpareliten tävlade han mycket flitigt. Han var aldrig svårbedd. Några år kom han upp i över 40-talet tävlingar. 1922 gjorde han 42 tävlingslopp med 38 första- och 4 andraplaceringar som resultat. Han deltog ändock mycket sparsamt i terränglopp så tävlingssäsongen var ganska kort men intensiv. Det hände att Backman gjorde ända till 3 och 4 lopp under samma tävling. Mest berömt är väl då han vid tävlingar i Köpenhamn vann 4 löpningar, sprang nästan hela tiden runt på kolstybben vinnande 1 engelsk mile, 3.000 m och en dansk mil (7.500 m.) i snabb följd för att därefter, som slutman i Göteborgskamraternas stafettlag, avsluta tävlingsdagen med att löpa 1.500 meter på 4.07, som var nytt personligt rekord.

En idrottsresa, som Backman icke glömmer, gjordes 1922, då han var borta hela 18 dagar. Resan anträdde en fredag med tävlingar i Köpenhamn lördag, söndag och måndag. Därifrån gick resan till Stockholm med tävlingar på onsdagen. Och från Stockholm till Berlin, Frankfurt am Main, där tävlingarna hölls lördag och söndag. Sedan följde en oförglömlig båtresa på Rehn till Köln, där tävlingarna förekom på tisdagen.

- På onsdagen tävlade jag i Dusseldorf, säger Backman vidare, varefter återfärden gick över Berlin till Stockholm och Svenska Spelen lördag, söndag och måndag. När jag kom hem från den resan var jag trött.

Backmans utlandsresor var många och det är ju omvittnad att han trots språksvårigheter rörde sig säkrare än mången språkkunnig ledare. I Paris var han 3 gånger och i London 2 gånger. Till det av kriget sargade Tyskland hade han många inbjudningar men antog dem inte. I grannländerna tävlade han flitigt. Var i Köpenhamn minst 30-talet gånger.

Backman hade en mångfald svenska mästerskap och rekord. Svensk mästare på 10.000 meter åren 1918-20, 22, 23 och på 5.000 meter 1920-22. År 1919 var han engelsk mästare på 4 engelska mile. Svenska rekordet på 10.000 meter höll Backman 1918-24. På 5.000 meter åren 1919-23. Rekordet på 5 engelska mile, satt 1918, stod till 1940, då Gösta Östbrink under-skred noteringen. Timrekordet från 1921 höll han till 1942 då långdistanslöparen Gösta Pettersson, Stockholm, underskred detsamma.

fortsättning nästa sida...

Stor arbetsförmåga...

Men det har inte varit endast på den idrottsliga vädjobanan som Backman varit ett uthållighetsfenomen. Även i arbetet har han visat prov på detta. Under krigsåren då produktionen fick uppehållas med mindre antal händer gav Backman prov på sin stora arbetsförmåga. Åren 1940-42 t. ex. gjorde han 2.160 övertidstimmar, därav 960 timmar på ett år vid sin slipmaskin. År 1943 slutade Backman arbetet på tändsticksfabriken och slipar numera bilaxlar på Penta i Skövde, där även sonen är svarvare och dottern har sitt arbete på kontoret.

Att Eric Backman så intensivt ägnade sig åt idrotten, det ångrar han inte:

- Nog blev man lite efter i sin yrkesutbildning, men det har man fått ta igen senare, säger han. Idrottsresorna och det fina kamratskapet idrottsmännen emellan i såväl landskamper som andra idrottsomgångar äro oförglömliga minnen.

Idrott var fest och glädje förr...

Eric Backman tycker inte att det är samma fest och glädje över idrotten idag. Det är för mycket allvar. Idrotten har blivit så specialicerad. När idrottsmannen avverkat sin gren får han priset omgående och så bär det iväg till den väntande bilen. Det personliga och kamratliga umgänget idrottsmännen

emellan blir lidande. Helt annorlunda var det förr. När en idrottstävling var genomförd vidtog en högtidlighet med prisutdelning. Då hade publiken på nytt ett tillfälle att få hylla sina idoler. Vid större tävlingar följde också alltid en festlig avslutningsbankett.

Idrotten har också blivit en fråga om pengar i en allt för stor utsträckning. När en ung idrottsgrabb söker sig till en klubb, så kommer förmånerna allt för mycket i förgrunden.

Ledarnas ställning är inte avundsvärd. De har för lite stöd från de aktiva. Av de pengar som anslås till idrotten borde också en del gå till stöd åt föreningsledarna. Det är till stor del på ledarnas insatser som föreningarnas framgång beror.

Så resonerar Erik Backman under vårt samtal. När man sitter tillsammans med honom en kväll kan man inte annat än beundra hans förmåga att berätta. Hans minne är rikt. Och timmarna går fort i den forne glanslöparens sällskap.

Den som skriver detta vill gärna ge föreningsledarna av i dag ett råd. Glöm inte bort Erik Backman. Han är fin på att kåsera om sina idrottsminnen och är en tillgång på klubbafnarnas.

Fotnot: Erik Backmans levnadsbana omfattade åren 1896-1965.

Erik Backman - en stor löparprofil

Falbygdens Idrottsallians 60 år

På initiativ av Evert Clason, Grolanda, bildades Falbygdens Idrottsallians den 2 april 1934 på Fredrikssons konditori i Falköping.

Evert var en av idrottens pionjärer och förste idrottsman av klass på Falbygden. Från sin arbetsplats som lärare i Segerby skola ägnade han all sin fritid för att forma alliansens verksamhet.

I 15 år var han ordförande varefter han överlämnade det ansvaret till en annan idrottsentusiast, Göran Andersson, Kinnarp, som också var med på bildandemötet. Göran var sedan ordförande i 25 år, under de 40 år han var styrelseledamot, varunder han fortsatte sin företrädares arbete lika ansvarsfullt för Falbygdsidrotten.

Med i styrelsen från bildandet var också K G Johansson, Odensberg, med förflutet från Grolanda. "Kåge" blev som en stor idrottsman och idrottsledare kvar i alliansen under flera årtionden med olika uppdrag inom styrelsen och olika kommittéer. "Kåge" var den som tog initiativ att ge ut tidningen Falbygdens Jul, som nu under 45 år varit alliansens tillskott för det ekonomiska.

Efter dessa nämnda idrottens eldsjäljar följdes en trio likasinnade ordförande med Stig Andersson, Åsle, Arne Karlsson, Segerstad, och Stig Fredriksson, Stenstorp. De förde idrottsarbetet vidare inom alliansens administration var och en under sin period som främsta ansvarig.

Intresset stort

Det var stort intresse för fri idrotten allt ifrån det Falbygdens Idrottsallians bildades och bollsporten var till och med i underläge i antalet utövare. När Skaraborgs Idrottsallians ville bredda sin verksamhet så var Falbygdsalliansen en förebild för de kretsar som bildades.

Vid startåret 1934 var sex föreningar med i Falbygdsalliansen; Kinnarps IF, Grolanda IF, Floby IF, Luttra AIF, Gökhem IF och Broddetorps GoIF. Bredden på Falbygdsidrotten framkom allt mer under de närmaste åren. Då tillkom föreningarna Slutarps IF, Stenstorps IF, Rössberga IF, Borgunda IK, Wilske-Floby IK, IK Albion Stenstorp, Gudhems IF, IK Örnen Börstig, Kungslena IF, Öja AIF, Tiarps IF, Uddagårdens IF, Luttra SK, Östra Gerums IF, Karleby GoIF, Ugglums JUF, Kymbo IF, Ekedalens SK, Åsarps IF och Häggums IF. IK Star Hällestad fick ej komma med, de tillhörde då Älvsborgs län, liksom Källunga IF, Härlunda IF, Sandhems IF och Trädets

IF som alla låg utanför det område som Falbygdsalliansen hade skisserat för sin verksamhet.

Allt har sin tid, förhållanden ändras. Idag har Falbygdens Idrottsallians kvar sju föreningar, som har långdistanslöpning, skidor och orientering inom sin verksamhet. Men där är stor bredd och ordföranden Allan Larsson, Odensberg, ser till att Falbygdsalliansen lever vidare med fortsatta framgångar till idrottens fromma.

Många föreningar har upphört

Av nämnda föreningar har följande upphört med sin verksamhet; Luttra AIF, Rössberga IF, IK Örnen Börstig, Kungslena IF, Öja AIF, Tiarps IF, Uddagårdens IF, Luttra SK, Östra Gerums IF, Karleby GoIF, Ugglums JUF, Kymbo IF, Häggums IF, Star Hällestad, Källunga IF, Gökhem IF. Övriga nämnda föreningar lever vidare med huvudsakligen fotbollspel på olika nivåer.

Av nedlagda föreningar är det främst Tiarps IF som gått till idrottshistorien. Främst då med sin store toppidrottsman, långdistanslöparen Göta Leandersson, som bl a är ende svensk som vunnit Boston Maraton och Kosice Maraton i Tjeckoslovakien. På grund av en, som det sades, prestigekamp inom Svenska Friidrottsförbundet blev Gösta ej uttagen till OS i London 1948.

Kinnarps IF lever kvar (med fotboll) sammanslagna med Slutarps IF och därifrån kom kastaren Gösta Arvidsson som var svensk mästare i kula och diskus, både som junior och senior. Han var också femma i kula vid OS 1948 och deltog i många landskamper för Sverige.

På hög nivå kom många löpare fram från Falbygdsklubbarna som t ex Sven Axelsson, Artur och Sigvard Johansson, m fl.

HARRY THIEL

(Med c:a 40 år i Falbygdsalliansens styrelse)

Unikt skidmöte i Dalsjöfors

Den 28 maj i år träffades ett 40-tal gamla skidveteraner från Västergötland till en unik träff i Dalsjöfors.

Det var Pontus Carlsson och Torsten Nilsson, som var initiativtagare till träffen, som blev mycket lyckad och där de gamla plankhasarna berättade minnen och kom ihåg episoder som dagens skidåkare knappast har en aning om kan hända.

Pontus var länge en av landskapets bästa skidåkare - fast ännu bättre som orienterare förstås. Torsten Nilsson däremot var under ett stort antal år på 1950 och 60-talen Västergötlands suveräne skidkung. Torsten bor i Strängsered, men tävlade, liksom Pontus för Mullsjö.

Träffen, som ägde rum i Dalsjöfors GoIF:s fina sportstuga, inleddes med en tipspromenad, där skidfrågorna dominerade förstås. Därefter blev det kaffe och landgång och så berättade Torsten Nilsson om hur idén med träffen kommit fram.

Därefter berättade Mats Segerblom om Västergötlands Skidförbund, som just firat sitt 40-årsjubileum. Kåseriet handlade främst om de viktigaste händelserna i förbundets historia. Det byggde för övrigt på den jubileumsskrift som Mats Segerblom skrivit till jubileet, som ägde rum hösten 1993.

Därefter var det dags för "allmän förbrödring" och skrönorna från forna dagars slit och möda i skidspåren i Västgötaloppet, Stråken Runt, DM-tävlingar över hela landsskapet, avlöste varandra. Man diskuterade klisterfören och kallvallor och man kom ihåg urusla spår och minusgrader ner mot 30.

På träffen fanns många veteraner som Valdemar "Tvärred" Johansson - kanske mest känd som cyklist men ingen dålig skidåkare, Kalle Johansson - Fritsla-Kalle kallad, Olle Borg, elfsborgaren som var så bra både på skidor och i orientering.

Här fanns också de lite yngre bröderna Sjögren från Tranemo, som fortfarande klarar sig bra i skidspåren, i vart fall i Vasaloppet.

Från Dalsjöfors fanns Lennart Hjortvall på plats. Bra skidåkare, bra orienterare, men kanske allra bäst som cyklist. Uppseendeväckande många bra skidåkare har också varit bra cyklister. Hjortvall är ett exempel, "Tvärred" ett annat. Harry Snell, världsmästare på cykel, var Götalandsmästare på skidor, och på skridsko också för övrigt.

Ja, träffen i Dalsjöfors var mycket trevlig och Pontus Carlsson och Torsten Nilsson skall ha stort tack för initiativet. Alla var nöjda och glada och kan nog tänka sig en repris.

Hela arrangemanget var också helt i den anda som vi i Westgöta Idrottshistoriska Sällskap anser att man skall arbeta!

MATS SEGERBLOM

SM I ORIENTERING 1944

I dagarna är det 50 år sedan Västergötland anförtroddes distriktets första SM-arrangemang i orientering.

Det var mycket tack vare Olle Swahn, IF Elfsborg, som detta arrangemang hamnade i distriktet.

Detta det tionde svenska mästerskapet skulle visa sig bli ett arrangemang man länge talade om. Samling utefter sträckan Borås - Herrljunga visade sig bli Borås. Allt skulle vara väldigt hemligt på den tiden.

Efter inkvartering och nattlogi i Borås var det dags att äntra dåtidens främsta transportmedel, tåget. Tåget avgick söderut mot Falkenberg. Väl framme i Axelfors var det dags att byta till smalspårig transport. Efter lite problem med löv på rälsen var man framme vid Stora Hallångens nordvästra hörn som är beläget i Överlida. Tävlingen skulle alltså avgöras i Västergötlands sydhörn nära gränsen mot Halland och Småland.

Första egenproducerande kartan...

Terrängen i denna del av landskapet är mycket sönderskuren med en hel del berg, djupa raviner, små sjöar och mossmarker. Här hade Elof och Tore Jägerström hittat riktig orienteringsterräng för jubileumsupplagan, det tionde SM:et. Dåtidens orientering var mycket rakt på men Elof och Tore hade letat upp ett område som kom att kräva kartläsning. För att kartan skulle bli perfekt fick bröderna rita om kartan på flera ställen, både vid kontrollerna och mellan kontrollerna. Ett område fick ritas om helt från 100.000-del till 50.000-del, som den övriga kartan hade som skala. Detta var första gången som orienterarna själva producerade den karta man skulle använda. Efter förhandlingar godkände både Kartverket och Generalstaben det hela.

Västsvenskarna favoriter...

Tävlingsdagen, som var söndagen den 15 oktober 1944, visade sig från sin allra bästa sida, fint väder. Spekulationerna om vem som skulle vinna mästerskapet var i full gång. Många trodde att västsvenskarna skulle härja friskt i toppen medan andra trodde på de kartskickliga stockholmarna. Det var hela 177 löpare som startade och sprang banan som mätte 13,6 km med 6 kontroller som skulle besökas.

Banläggarna ansåg det otänkbart att någon tävlande skulle kunna pressa sig under 2 timmar. De först startande tog god tid på sig. De hade svårt att komma under 2.20 men så helt plötsligt vid sista kontrollen,

SM-banläggarna 1944, Tore och Elof Jägerström, Borås, nydanade den svenska orienteringssporten.

två västsvenskar ihop. Det var nr 25 Bengt Svensson, IF Elfsborg och nr 26 Ove Forsberg, Uddevalla SK. Tiden 2.03,36 för Ove Forsberg och 2.04,31 för Svensson. Banläggarna som sagt att ingen kommer att kunna ta sig under 2 timmar. Skulle deras tider räcka till SM-guld och SM-silver?

Hårt i överkant...

Den ene efter den andre anländer till målet, men försent. Med startnummer 161 fanns dock Stig Hedenström, SoIK Hellas, kvar i skogen. Han hade i förhandstipsen många förespråkare och när rapporten kom från sista kontrollen att Stig passerat var det på dagens bästa tid.

Stig's kommentar direkt efter målgång var:

- Hårt i överkant det här, men vilken kalasbana. Stig ville dock vänta med segerleendet. Det fanns flera farliga konkurrenter kvar ute på banan. Hans oro visade sig befogad. Kurt Andersson, Mölntorps IK kom till sista kontrollen men lite försent för att straffa bästa tiden. Han hade dock så bra tid att han pressade sig in på silverplats.

Efter fullbordat värv bjöds de tävlande på ångbastu innan de tog sig ett dopp i Inganässjön. Sedan var det dags för den sedvanliga ban- och vägvaldiskussionen.

fortsättning på nästa sida...

nen och detta med ärtor och pannkakor som tillugg. Fram på eftermiddagen äskade SOFT:s förbundsordförande Malcolm Murray tystnad. Det var dags för prisutdelning med fladdrande fanor, resliga furor, strålande sol och en underbar höstprakt som inramning.

- Det här mästerskapet blir inte lätt att överträffa. Utmärkta arrangemang och ett angenämt stråk, jag löpte det i lördags. Orden från förbundsordföranden, men även från andra som t. ex. hedersordförande Ernst Killander:

- Det mest utmärkta och bäst organiserade SM-tävlingen jag bevittnat, säger allt om detta jubileumsarrangemang.

Tävlingsledare Olle Swahn och banläggarna Elof och Tore Jägerström kunde efter mycket arbete njuta av allt beröm som kom dem till del. Bröderna Jägerströms nydanande arbete med kartframställning och banlägningsarbete kom sedan att lägga grunden till många västgötaframgångar som arrangörer under de 50 år som förflutit sedan dess.

CARL-ERIK JOHANSSON

Resultaten för de 10 främsta vid SM i orientering 1944:

1. Stig Hedenström	SoIK Hellas	2.01,44
2. Knut Andersson	Mölnatorps IK	2.03,22
3. Ove Forsberg	Uddevalla SK	2.03,36
4. Bengt Svensson	IF Elfsborg	2.04,31
5. Malte Larsson	Turebergs IF	2.07,21
6. Nils Andersson	Alingsås IF	2.08,19
7. Erland Vemdal	I5 IF	2.08,37
8. Bror Dalmo	IFK Västerås	2.08,39
9. Gunnar Wahlberg	Sågmyra IF	2.09,00
10. Curt Kjerrström	Matteuspojkarna	2.09,57

SM-deltagarna transporterades från Borås per tåg för byte till smalspårigt i Axelfors.

Målet för distriktets första SM-arrangemang hade fladdrande fanor, resliga furor, strålande sol och en underbar höstprakt som inramning.

Bjärke Idrottshistoriska Sällskap bildat!

Måndagen den 31 oktober arrangerades det för första gången ett Idrottscafé i Bjärke på initiativ av Westgöta Idrottshistoriska Sällskap.

Temat för dagen var två. Friidrott på grund av att det var sporten som var inne i Bjärke på 1930-talet och brottning på grund av att det var Sollebrunnsbrottarna som svarade för dom stora sportsliga framgångarna.

Som gäster och representanter för dessa idrotter fanns inte obekanta Arne Andersson och Bertil Antonsson.

Arne berättade om sina duster med Gunder Hägg och fick många frågor att besvara.

Bertil intervjuades av Harald Jakobsson om sin idrottskarriär som han inledde som backhoppare. Beslutet att satsa på brottning togs i slutet av 1930-talet, en satsning som ju verkligen gav resultat. Det blev ju mästerskap i långa rader och deltagande i inte mindre än fyra olympiska spel. Av alla finaler som Bertil hade varit inblandad i mindes han speciellt tre. Det var de båda olympiska finalerna; London 1948 och Helsingfors 1952, samt VM-finalen 1953.

År 1948 blev det ett mycket knappt nederlag mot Bobis, Ungern, där en stor del av pressen fastslog att fel segrare korades. Det var kanske lite hårt, konstaterade Bertil, men det är sånt som en får ta när en ger sig in i leken..

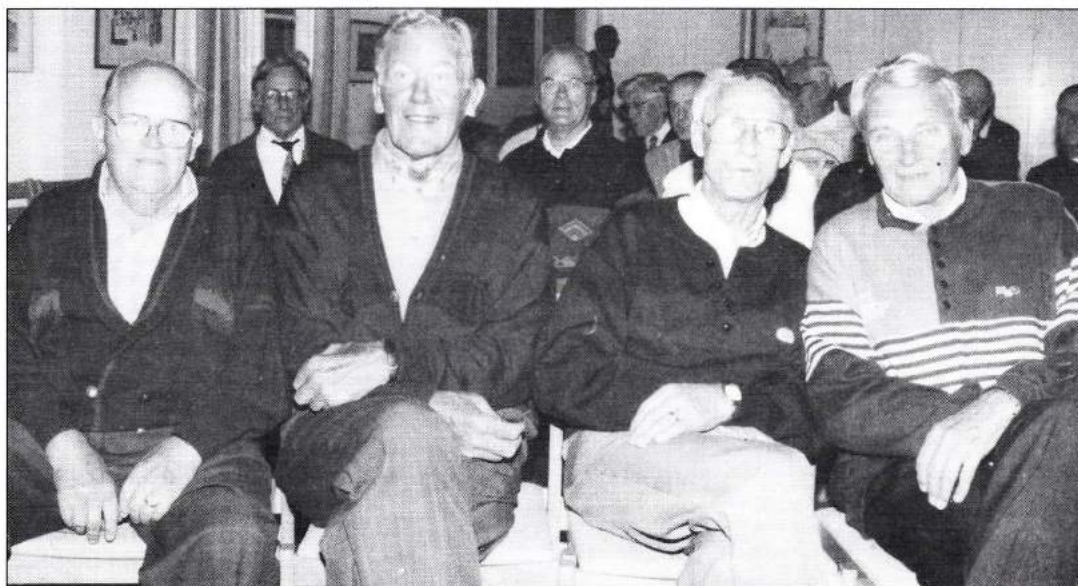
I Helsingfors? Ja, där kom Sovjet med den kanske störste och starkaste gubbe jag mött någonsin, konstaterade Bertil. Denne var omöjlig att rubba och frågan är om han inte var starkare än dagens suverän Alexander Karelin.

Den störste av finalerna blev otvivelaktigt den sista, VM-finalen 1953. Ja, det gällde ju Johannes Kotkas, Sovjet, och han ansågs ju vara oslagbar. Men nu fick jag order av rikstränaren Robert Oksa att nu måste det bli hårdkörning från början och det blev det. Han var ju svår att få något på i stående men i parterren blev han mör och det gav seger och så småningom även Svenska Dagbladets guldmedalj.

Guld och silver i all ära, men det roligaste minnet kom lite mera på det lokala planet. När den riktiga hårdkörningen sattes in i början av 1940-talet gällde det ju att få tag på sparringpartners som höll måttet. En av dem blev Allan Johansson, Sollebrunns Brottarklubb (som också var med på det historiska Idrottscaféet. Men nu var det så att det inte var så lätt att ta sig från Sollebrunn till Trollhättan. Förbindelserna var dåliga och bil hade man ingen tillgång till så Allan tog cykel och trampade iväg de tre milen till Trollhättan för ett hårt träningspass med Bertil vilket sedan avslutades med en liten natt cykeltur på 3 mil hem igen.

Detta gick tydligen bra men så vid ett tillfälle hände det att Allan fick punktering så det var bara vackert att ta till apostlahästarna och gå hem vilket naturligtvis tog sin tid. Han var hemma klockan fyra på morgonen så det blev ett par timmars sömn innan det

fortsättning nästa sida...

Hedersgästerna Bertil Antonsson och Arne Andersson tillsammans med Harald Jakobsson och Ingvar Gustavsson, ordförande i det nybildade Bjärke Idrottshistoriska Sällskap.

Foto: Pär Uno Ström

var dags att vara på jobbet igen. Det är väl ingen överdrift om man påstår att det handlade om hårda killar.

När sedan Bjarke Idrottshistoriska Sällskap bildades presiderade två utvandrande Bjarkebor; Harald Jakobsson som ordförande och Evert Ander som sekreterare. Bjarke blev nu Västergötlands elfte idrotts-historiska sällskap och följande interimstyrelse valdes:

Ordförande Ingvar Gustavsson, Magra; *vice ordförande* Gunnar Johnsson, Sollebrunn; *sekreterare* Gunnar Frisk, Stora Mellby; *vice sekreterare* Helge Gustavsson, Gräfsnäs; *kassör* Torsten Andersson, Sollebrunn; *klubbmästare* Kjell Johansson, Långared.

Medlemsantalet denna första cafékväll blev nitton.

JAC.

Tre gamla kämpar som fajtades hårt på 1940-talet var med på bildandemötet i Bjarke; Bertil Antons-son flankeras av Sollebrunnsbrottna Lasse Larsson och Allan Johansson.

Foto: Martin Gustavsson

Nytt Idrottsmuseum invigdes

Lördagen den 8 oktober var det trångt i Boråshallens foaje då drygt 200 personer hade samlats för att få vara med om klockslaget då Borås Idrottsmuseum skulle invigas.

Festligheterna inleddes med att ordförande i Borås Idrottshistoriska Sällskap, Olof Franzon, välkomsttalade innan projektledaren Olof Toftby berättade om uppbyggnaden av museet.

Högtidstalet hölls av landshövding Bengt K Å Johansson och boråsare som han är kom det att handla om en hel del boråsidrott. När det sedan var dags för själva invigningen fanns det inget blågult band att klippa utan nu fick han istället öppna dörren till museet och tända den pampiga ljusskylten vilket följdes av rungande trumpetfanfarer.

Hyllningarnas rad inleddes av Västergötlands Idrottsförbunds ordförande Solveig Sundequist som överlämnade förbundets standar.

Westgöta Idrottshistoriska Sällskap och Västergötlands Idrottsmuseum representerades av Harald Jakobsson som gratulerade med en kartong av boken "Westgöten i OS" samt en porträttavla över Västergötlands internationella mästare i brottning samt hoppades på gott samarbete de båda idrottsmuseerna emellan.

Landshövdingen dekorerar Olof Franzon med "Artamedaljen" under överinseende av Jan "Arta" Andersson.

Borås Idrottshistoriska Museum fick en pampig entré.

Dagen höjdpunkt i uppvakterskaran kom när Jan "Arta" Andersson tog talarstolen i besiktning som representant för "Artastiftelsen" och överlämnade en check på inte mindre än 25 000 kronor till museets verksamhet och som grädde på moset förärades nu också Olof Franzon "Artamedaljen" vilket väl torde vara det finaste en idrottsledare i Borås kan belönas med.

Uppvaktingarna följde sedan i långa rader innan det var dags att bese museet och där fanns mycket sevärt vill jag lova. Men ack vad trångt det var så därför vill ge alla idrottsintresserade rådet, inte bara boråsare utan från alla delar av vårt distrikt. Gör ett besök i lugn och ro på Borås Idrottsmuseum, det är jag säker på att Ni inte ångrar.

Denna trevliga lördagseftermiddag kunde man sedan avsluta med härliga smittor och förfriskningar förärade av Borås Kommun för vilket framfördes ett speciellt tack.

HARALD JAKOBSSON

En handledning för
att dokumentera id-
rottshistoria...

"I FÄDRENS SPÅR"

INNEHÅLL

"I Fädrens Spår" är ett studiematerial som underlättar arbetet med att dokumentera klubbens historia, ta fram en jubileumskift. Förutom en omfattande handledning om idrottshistoria tar boken upp hur man praktiskt arbetar med:

- Var man hittar källmaterial...
- Inventering av arkivmaterial...
- Föremål om foton...
- Hur en dokumentation ska se ut...
- Hur man disponerar en skrift...
- Illustrationer och bildtexter...
- Original och tryckerikontakter...

FÖR VEM?

Studiematerialet är skrivet för att kunna utgöra ett stöd för jubileumskommittéer som arbetar med att dokumentera klubbens historia.

KONTAKTA

SISU Västergötland

Kungsgatan 19

541 31 SKÖVDE

0500 - 48 10 35